

RECENZE A REFERÁTY

Stanislav Segert: **Starověké dějiny Židů**. Svoboda, Praha 1995, 319 stran.

Židovská kultura se v polistopadových dnech stává v našich zemích fenoménem o nic méně módním než východní filozofie, duchovní nauky či přírodní léčitelství. Na rozdíl od výše jmenovaného jsou však důvody zájmu o ni podstatně hlubší. Více než exotická příchut' kdysi zakázaného ovoce tu nepochybně působí vědomí sounáležitosti s Židy, kteří tolik přispěli k povznesení a genui loci českých zemí stejně jako k rozvoji celé západní civilizace, vědomí o tom, že právě židovství spolu s křesťanstvím a klasickou antikou stojí u kořenů okcidentální kultury. Na tuto zdánlivě samozřejmou — v návalech nemyslivého antisemitismu i módního filosemetismu však nejednou opomíjenou — skutečnost nám dává rozpomnout se pozoruhodná kniha českého hebraisty Stanislava Segerta *Starověké dějiny Židů*.

Její autor do ní vložil svou hlubokou erudici (určovanou studiem semitské i klasické filologie) stejně jako dlouholeté pedagogické i badatelské zkušenosti, získávané na univerzitách od Prahy přes Spojené státy až po Izrael. Samotná kniha — podobně jako autor sám — nebyla ušetřena pohnutých osudů. Jejím vydání na sklonku šedesátých let zabránila politická vis maior, poté si rukopis dvacet let poležel v nakladatelství a teprve dnes, v příznivější době, se po provedení nezbytných úprav a aktualizací dostává ke čtenáři. V čem je Segertova kniha objevná, v čem se odlišuje od stovek dalších knih, věnovaných židovskému tématu?

Vedle rozboru specializovaných problémů, podmíněných autorovou badatelskou orientací, nás kniha příjemně překvapí svým celostním pohledem, komplexností záběru. Stanislav Segert v ní spojuje pohled historika, religionisty, filozofa, archeologa. Svě líčení začíná v předhistorické době před příchodem Izraelců do Palestiny, pokračuje pak obsazením Palestiny izraelskými kmeny, zlatým věkem židovských dějin vymezeným vládou králů Davida a Šalomouna až k období historických a společenských kataklyzmat v podobě rozpadu židovského státu a několikerého zajetí židovského národa. Poté rozebírá obnovení židovského státu po vítězném povstání Makabejských, zamýšlí se nad postavením Židů v rámci řecko-římského světa a svůj historický výklad pak završuje zánikem západofímské říše, obdobím stěhování národů a ovládnutím Palestiny Araby. Dějiny Židů v žádném případě neomezuje pouze na Palestinu, ale stejně pečlivě sleduje osudy Izraelců ještě před příchodem do Palestiny (s. 53–62), jakož i dějiny židovské diaspory v Egyptě (s. 137–140, 196–198), v Babylónii (s. 202–203, 247–248), v Malé Asii (s. 199–200) i v takových okrajových oblastech starověkého světa, jakými byla např. Pannonie (s. 257) či Hispánie pod nadvládou Vizigótů (s. 259–261). Autor svůj výklad neomezuje pouze na politické dějiny, ale všimá si rovněž vývoje kultury, životního stylu, jazyka, literární tradice i proměn náboženského myšlení od vzniku monoteistického náboženství až po období jeho štěpení na různé nauky a směry.

Zvláště klasičtí filogové a historikové starověku pak uvítají pozornost, jakou věnuje vzájemným vztahům židovské a klasické antické civilizace. Tyto vztahy byly ambivalentní, nejednoznačné a proměnlivé. Vedle vzájemných sympatií, projevujících se zájmem o židovskou spiritualitu a náboženství na straně řeckých a římských intelektuálů a nadšeným přejímáním životního stylu kosmopolitní helénistické kultury ze strany zámožnějších Židů nás autor upozorňuje i na povážlivé projevy antisemitismu. Ten se poprvé jako politický a sociální fenomén objevuje právě v rámci řecko-římské civilizace (s. 193–195), ještě před příchodem křesťanství, jež s ním bývá obvykle spojováno. Vztahům židovství a křesťanství jsou pak věnovány poslední kapitoly knihy. Jejich líčení nabízí neveselý obraz zaslepené netolerance, s níž křesťanská církev, právě vyšedší z katakomb, přistupovala ke svým starším „bratřím v duchu“, netolerance, která založila tradici moderního antisemitismu.

Segertova kniha vyniká nejen bohatstvím kulturně-historických faktů (z nichž mnohá jsou v českém prostředí publikována poprvé), avšak zároveň osobitým stylem a formou, za nimiž můžeme tušit autorovu osobní účast a zaujetí. Ty jsou zřetelně čitelné už v jeho předmluvě, v níž nás vlídným slovem uvádí do tématu a zároveň jako by se navracel do dob dávno minulých, kdy spisovatelé ještě dovedli lidsky rozmlouvat se svými čtenáři. Samotný výklad je pak uspořádán chronologicky, ještě před ním však autor rozebírá prameny a vymezuje dějiště jak z hlediska geografického, tak časového. Své líčení pak uzavírá přehledem dosavadní literatury k danému tématu. Pečlivou výpravu knihy pak dotvářejí obsáhlá časová tabulka, rejstřík věcný i jmenný, rejstřík zeměpisných jmen a rejstřík biblických knih i dalších literárních památek vztahujících se k židovským dějinám. K příjemnému estetickému dojmu pak přispívají ladná a až symbolicky výmluvná vazba, přebal a titulní list podle návrhu Michala Houby, prostorovou orientaci nám usnadňuje soubor čtyř přehledných mapek Izraele, Předního Východu a Středomoří.

Segertova kniha — ač splňuje nejvyšší nároky kladené na kvalitní odbornou publikaci — není určena výhradně specialistům z oboru starověkých dějin, semitské či klasické filologie. S potěšením po ní sáhne každý, kdo se se zájmem vrací k počátkům naší vlastní kultury. Její přívětivý, otevřený styl i autorovo zaujetí tuto cestu zpřístupňují a dávají jí patřičný směr. Právě v tom se Segertova kniha setkává s rovněž nedávno vydanými Dějinami židovského národa anglického historika a publicisty Paula Johnsona (český překlad Rozmluvy, Praha 1995). Svou obsáhlostí faktickou i myšlenkovou by nám tato kniha poskytla téma k další recenzi, pro niž se nám už však nedostává místa. Proto nám nezbývá než se rozloučit s vřelým doporučením obou zmíněných knih. Ačkoliv jejich forma, pojetí i badatelská orientace autorů jsou rozdílné, jedno přece mají společné — nejen že obohacují naše vědění, ale zároveň osvobozují čtenáře od některých, mnohdy třeby jen podvědomých předpokladů a přibližují je poznání sebe sama.

Lubor Kysučan